

területen. Kutatószelvényeinkben régészeti jelenséget, leleteket nem találtunk.

A téglagyártól Ny-ra fekvő földterületet bejárva a vízfolyás és a téglagyári telek közötti szántásban több kisebb-nagyobb szürke foltként jelentkeztek a késő Árpád-kori, középkori település részletei. Egy valószínűleg valamilyen középkori építményhez tartozó, hamus foltban nagyobb edény töredékeit sikerült összegyűjteni. A középkori település magja nagyobb összefüggő területen a Csillagvárhoz, illetve a téglagyárhoz vezető úthoz közelebbi területen található, ettől délre több önálló foltként lehetett megfigyelni a település részleteit. A lelőhely nyugati irányban nem terjed ki a Balatonszentgyörgyöt a jelenlegi M7-es úttal Battyánpusztán keresztül összekötő útig.

KÖLTŐ LÁSZLÓ

30. Balástya, Lippai sarok

(Csongrád megye) Ú

2004. szeptember 27-én és 28-án végzett helyszíni szemlénk során új régészeti lelőhelyet fedeztünk fel az M5 autópálya nyomvonalának építése közben. A régészeti lelőhely által érintett nyomvonalszakasz a következő: az M5 autópálya 139+200 szelvényében a pálya bal oldalán, az 5421. számú út új, módosított nyomvonal 10+820 és a 10+960 km-szelvénye között. A közelből ismerjük a 7/61 és a 7/62 számú régészeti lelőhelyeket. Mintegy 3–4 helyen találtunk régészeti jelenségként értelmezhető foltokat. A foltok között egy derékszögű területet bezáró keskeny árkot láttam a nyomvonal keleti oldalán, és 3–4 gödörszerű jelenséget. A leletmentés során feltárunk egy objektumot, amely legújabb korinak bizonyult.

SZALONTAI CSABA

31. Balástya, V. homokbánya

(Csongrád megye) Sza

2004. október 11. és november 22. között megelőző feltárást végeztünk a Balástya V. homokbánya területén (7/117; M5 Nr. 79).

A bánya előzetes terepbejárása alapján a területen egy népvándorlás kori település maradványait sejtettük, amely a feltárást során be is igazolódott. A régészeti lelőhely Balástyától északra helyezkedik el az épülő M5 autópálya nyomvonalától keletre, mintegy 500 méterre.

A tervezett bányakitermelés kb. 200 méter hosszú, és 130 méter széles területen érintette és veszélyeztette a régészeti lelőhelyet. A földmunkagépekkel lehumuszolt terület nagysága 26 000 m², amelyen összesen 365 régészeti jelenséget találtunk.

Egy szarmata település részleteit: tárolóvermeket, árkokat, karámokat, épületrészleteket valamint egy temetkezést tártunk fel. Az objektumokból közepes mennyiségű kerámiatöredék került elő.

A lelőhely minden bizonnyal a bányának a kitermelésre ki nem jelölt északkeleti részében tovább folytatódik.

Munkatársak: Nagy Márta régész, Benedek András, Lukács József, Tompa György régészhallgató, Kulcsár Kornél, Nagy Norbert, Rigó Péter, Szeles Imre ásatási technikus.

PALUCH TIBOR – SZALONTAI CSABA

32. Barbacs határa

(Győr-Moson-Sopron megye) LT?, Ró, Á, Kk, Kú

2004. november 5-én egy csornai lakos a település több lakóhelyéről származó, a felszínen talált régészeti leletanyagot szolgáltatott be a Xantus János Múzeumba.

Faluszél: A község DNy-i szélén, lejtős domboldalon Árpád-kori, késő középkori és kora újkori edénytöredékek kerültek elő.

Laposi-dűlő: A községtől É-ra kisebb, ovális alakú dombon őskori (kelta?) és római kori cseréptöredéket talált.

TAKÁCS KÁROLY

33. Bácsalmás, Gradina

(Bács-Kiskun megye) Kö

2004. május 12-én helyszíni szemlét végeztem a lelőhelyen. A lelőhely Bácsalmásról Mélykútra vezető műút és a Kígyós-ér találkozásánál fekvő Szabó-tanyától 200 m-re D-re húzódó magaslaton helyezkedik el (hrsz.: 0300). A dombon nagy mennyiségű kötőrmelék, kerámiatöredék és embercsont jelzi a középkori templom körüli temető és település helyét. A földtulajdonos, aki már 2002-ben jelentette az itt folyamatosan előkerülő leleteket Wicker Erikának, a múlt év folyamán kb. 1×1 m-es területen kíváncsiságból „ásatást” végzett és kiszedte a templomalapozás köveit. Ezt a tevékenységét – Wicker Erika határozott felszólítására – megszüntette. A kitermelt kötőrmelék és az embercsontok jelenleg két külön kupacban hevernek a lelőhelyen. A talajműveléssel folyamatosan pusztul a lelőhely.

Munkatársak: Wicker Erika régész, Sultis László műtárgyvédelmi asszisztens.

HARKAI ISTVÁN

34. Bába, Öreghegy

(Tolna megye) B, LT

2004. május 4-én terepbejárást végeztem a területen. A falu DK-i vége felé, a templomtól induló mélyút tetejénél levő domb a szintvonalak alapján esetleg erődített lehetett. A domb déli végénél két oldalról széles terasz látható, K felől pedig meredeken szakad le a domb a falu felé. Déli részét művelik (szőlő), északi része parlag, bozótos. Itt – egy tereplépcsővel lejjebb – helyezkedik el a temető. A művelt területeken sok a bronzkori cserép, de előfordul néhány kelta is.

A szőlőművelés miatt teraszozott dombokon ma már nehéz eldönteni, melyik terasz készült egykor erődítési céllal, és melyik kapcsolódik a szőlőműveléshez.

MIKLÓS ZSUZSA

35. Bátaszék, Leperd (Tolna megye) I

Az M6-os autópálya nyomvonalának légi fotózása közben figyeltem fel a Leperd-puszta közelében levő kerek, sötét gyűrűre. 2004. december 1-jén terepbejárás-kor az őszi búzában a felszínen erődítésre utaló nyomokat és leleteket nem találtam.

A lelőhely korának, rendeltetésének tisztázásához további légi fotózások és terepbejárások szükségesek.

MIKLÓS ZSUZSA

36. Bányaterenye, Maconka (Nógrád megye) Ő, B

2004. május 5-én szennyvízberuházás tervezett nyomvonalán végzett előzetes bejárás során a község közigazgatási területén az alábbi új lelőhelyeket figyeltük meg.

Maconkai víztározó: Azonosítottuk a Héjj Csaba által korábban említett késő bronzkori települést és pontosítottuk annak kiterjedését. A leletek szántásban megfigyelt szóródása alapján kijelenthető, hogy a víztározótól Ny-ra elterülő K-Ny-i irányú dombvonulat K-i végében emelkedő és a bekötőút által bevágott alacsony dombjának egésze lelőhely.

Maconkai Zagyvapart: Maconkától É-ra, a Zagyva déli oldalán húzódó K-Ny-i irányú dombhát egy-egy kisebb kiemelkedésén négy különböző intenzitású őskori lelőhelyet figyeltünk meg a szántásban.

Az említett lelőhelyek felszíni azonosítása jó körülmények között, szántásban és sarjadó vetésben történt. Ugyanakkor nem zárható ki, hogy az itt felsorolt lelőhelyek egy nagy lelőhely részeit képezik. Ennek egyértelmű meghatározása csak régészeti feltárás után lehetséges.

TANKÓ KÁROLY

37. Becsehely, Bükkaljai-dűlő (Zala megye) U, R, B, Ró, Á

2003. június 20.–november 28. és 2004. március 31.–május 3. között végeztük régészeti kutatásainkat. A lelőhely a községtől keletre, a 7. sz. főút déli oldalán, két patak által határolt, É-D irányú dombháton húzódik. A terület nyugati részén Kalicz Nándor 1975–1976-ban végzett próbaásatást, így a lelőhely a régészeti szakirodalomból már jól ismert Becsehely I. néven. A jelenlegi feltárás a becsehelyi „A” jelű kapcsolódó út nyomvonalán található, amely a dombhátat ÉNy-DK irányban szeli át. A lelőhelyen a két ásatási idényben 9800 m² nagyságú területen 1242 objektumot figyeltünk meg és bonítottunk ki. A terület lefedettsége és az objektumok mély-

sége az átlagosnál sokkal nagyobb, rendkívül intenzív telepjelenséggel van dolgunk. A különböző korú objektumok a legtöbb esetben metszik egymást.

A lelőhely északnyugati és délkeleti szélét értük el a feltárás során, de a nyomvonal másik két oldalán tovább folytatódnak az objektumok, amit a felszíni leletek is mutatnak. A megelőző régészeti feltárás során megismert teleprészlet a teljes lelőhely mintegy 1/9 része. A telepjelenségek zömét gödrök, cölöplyukak – helyenként hosszúházak rajzolódnak ki belőlük –, valamint tüzelőhelyek, vermek és árkok adják. Ez utóbbiak kiemelkedő fontosságúak nagyságuk és eloszlásuk miatt. A terület déli részén három ÉK-DNy irányú árokrendszer fut keresztül. A legdélibb árok egy szimpla, tőle északabbra egy hármás, még északabbra pedig egy kettős árokrendszer szakaszai rajzóldtak ki. Az árkokat mindkét oldalon cölöpsorok kísérik. A legelső szimpla árok nyugat felé haladva ketté ágazik, a középső, tripla árokrendszer pedig kettős árokká szűkül össze. A legfelső, dupla árok egy helyen megszakad, de a későbbi, rézkori gödrök éppen ezen a területen sűrűsödnek, így itt kapu nyomát nem tudtuk megfigyelni. Ennek az árokrendszernek a két árka nyugat felé haladva egymástól távolodik, továbbiakban nem párhuzamosan fut tovább. Valószínűleg a kettős árokrendszer északi árka kapcsolódik a Kalicz Nándor által feltárt árokhoz. Feltehetőleg ennek az ároknak a másik szakaszát sikerült megtalálnunk a terület északi végéhez közel. Itt az É-D irányú árok szakaszát szintén mindkét oldalon cölöpsor kíséri. Ezen a részen két helyen megszakad az árok, az egyiknél a köztes területen jelentkező cölöplyukak a település északnyugati kapuszerkezetére utalnak.

A feltárt objektumok közel 90%-a a neolitikum idejére datálható. Az első megtelepedés a kora újkőkor idejére keltezhető, ezt az időszakot a Starčevo kultúra leletanyaga képviseli. A középső újkőkorban jelentős számú népesség foglalta el a területet, ekkor voltak a legintenzívebbek a települések, amit a hatalmas mennyiségű leletanyag és a sok objektum is tükröz. Ezek a dunántúli vonaldíszes kerámia kultúra (DVK) keszthelyi csoportja, a Sopot kultúra és a Malo Korenovo kultúra – importként Zseliz és Šarka töredékek is előkerültek – embereihez köthetők. A késő újkőkort a kora lengyeli időszak kevés leletanyaga mutatja. A rézkori megtelepedést a Balaton-Lasinja kultúra leletei, a bronzkorit pedig az urnamezős kultúra kerámiatöredékei jelzik. Egyetlen objektumot, egy kutat tártunk fel a római korból. Szórványként Árpád-kori töredékek is előkerültek.

A leletanyag kiemelkedően nagy mennyiségű kerámiaanyagot – köztük nagyon sok festett töredéket – tartalmaz. Emellett a pattintott és csiszolt kőeszközök, magkövek és kőmegmunkálási hulladékok száma is jelentős. Különleges agyagtárgyak is napvilágot láttak, köztük idolkok, oltárok, kanalak, orsó-gombok, orsókarikák.

A leletek közül érdemes külön is kiemelni egy Magyarországon eddig egyedülálló, a Starčevo kultúrához